

ડાંગરના પાન પીળા કેમ થાય છે?

ફોટા આધારિત નિદાન, તાત્કાલિક ઉપાય અને સાચી માત્રા

ફોટા પરથી પ્રાથમિક નિદાન

મુખ્ય સંભાવના

લોહતત્વની ઊણપ

આયર્ન ક્લોરોસિસ

સાથે તપાસવું

જસતની ઊણપ - ખેરા

ભૂરા ડાઘ અને ઓછી ફૂટ હોય ત્યારે

મહત્વપૂર્ણ નોંધ

ફોટા પરથી નિદાન સંભાવિત છે. ખાતરી માટે માટી અને પાનનું પરીક્ષણ શ્રેષ્ઠ છે.

પ્રથમ પગલું: 0.5% ફેરસ સલ્ફેટનો છંટકાવ કરીને નવી વૃદ્ધિ 7-10 દિવસ જોવી.

ફોટામાં શું દેખાય છે?

1

નવી પાંદડીઓ પીળીથી સફેદ

આ લક્ષણ લોહતત્ત્વની ઊણપમાં સામાન્ય છે.

2

સમાંતર નસો પ્રમાણમાં લીલી

નસોની વચ્ચેનો ભાગ પીળો થવો એટલે આંતરનસ કલોરોસિસ.

3

કેટલાક પાન પર ભૂરા ચિહ્નો

ઘૂળિયા-ભૂરા ડાઘ વધારે હોય તો જસતની ઊણપ તપાસવી.

4

જમીન સૂકી અને નીંદણ વધારે

ભેજની અછત અને સ્પર્ધાથી પોષકતત્ત્વ શોષણ ઘટે છે.

પ્રાથમિક નિષ્કર્ષ

મુખ્ય સમસ્યા આયર્ન કલોરોસિસ લાગે છે; ભૂરા ડાઘ, ઓછી ફૂટ અથવા ઠીંગણાપણું હોય તો ખેરા સાથે હોઈ શકે.

આ સમસ્યા શા માટે થાય છે?

ઊંચો pH

ચૂનાયુક્ત જમીનમાં આયર્ન બંધાઈ જાય

સૂકી જમીન

અસમ ભેજથી મૂળ પોષકતત્ત્વ ઓછું લે

નબળાં મૂળ

પાણી ભરાવું અથવા મૂળને નુકસાન

વધુ ફોસ્ફરસ

સૂક્ષ્મ તત્ત્વોની ઉપલબ્ધતા ઘટે

વધુ નીંદણ

પાણી અને પોષણ માટે સીધી સ્પર્ધા

તાત્કાલિક ઉપાય: આયર્ન ક્લોરોસિસ

ફેરસ સલ્ફેટ 0.5%

ઝડપી પાનછંટકાવ માટે

મુખ્ય ગણતરી

5 ગ્રામ ફેરસ સલ્ફેટ / 1 લિટર પાણી

પંપ પ્રમાણે સાચી માત્રા

1 લિટર 5 ગ્રામ	15 લિટર 75 ગ્રામ	16 લિટર 80 ગ્રામ	200 લિટર 1 કિલો
-------------------	---------------------	---------------------	--------------------

દ્રાવણ બનાવવાની અને છાંટવાની રીત

- 1 જરૂરી ફેરસ સલ્ફેટ થોડા પાણીમાં સંપૂર્ણ ઓગાળો.
- 2 દ્રાવણને કપડાથી ગાળી પંપમાં ભરો અને બાકીનું પાણી ઉમેરો.
- 3 સવારે અથવા સાંજે પાનની બંને સપાટી ભીની થાય તે રીતે છાંટો.
- 4 પ્રથમ છંટકાવ પછી 10-15 દિવસે બીજો છંટકાવ કરો.
- 5 જૂનાં પાન નહીં, પરંતુ નવી નીકળતી પાંદડીઓમાં સુધારો તપાસો.

સાવચેતી: પ્રથમ 10-15 છોડ પર પરીક્ષણ કરો. બપોરના તડકામાં, વરસાદ પહેલાં અથવા જંતુનાશક સાથે ભેળવીને ન છાંટવું.

જસતની ઊણપ - ખૈરા ક્યારે માનવી?

આ લક્ષણો હોય તો ખૈરા તપાસો

- નવા પાનના પાયાના ભાગમાં પીળાશ
- પાન પર ધૂળિયા-ભૂરા અથવા કાટ જેવા ડાઘ
- છોડ ઠીંગણો રહે અને ફૂટની સંખ્યા ઘટે
- ખેતરમાં ટુકડા-ટુકડામાં નબળી અને અસમાન વૃદ્ધિ

ઝીંક સલ્ફેટનો પાનછંટકાવ

0.5% ઝીંક સલ્ફેટ

5 ગ્રામ / 1 લિટર પાણી

15 લિટર પંપ

75 ગ્રામ ઝીંક સલ્ફેટ

+ 37-38 ગ્રામ બુઝાવેલો ચૂનો

15 દિવસના અંતરે બે છંટકાવ કરી શકાય.

જમીનમાં સુધારણા

માટી પરીક્ષણથી જસતની ઊણપ સાબિત થાય ત્યારે 21% ઝીંક સલ્ફેટ લગભગ 25 કિલો પ્રતિ હેક્ટર આપી શકાય.

33% ઝીંક સલ્ફેટની માત્રા અલગ હોય છે. પેકેટના લેબલ અને સ્થાનિક ભલામણને પ્રાધાન્ય આપો.

આયર્ન અને ઝીંક વચ્ચેનું અંતર

એક જ ટાંકીમાં ન ભેળવો

ફેરસ સલ્ફેટ અને ઝીંક સલ્ફેટનો છંટકાવ અલગ દિવસે કરો. બંને વચ્ચે ઓછામાં ઓછા 5-7 દિવસનું અંતર રાખો.

ખાતરી કેવી રીતે કરવી?

ભૂરા ડાઘ, ઓછી ફૂટ અને ઠીંગણાપણું ત્રણેય સાથે હોય તો પાન/માટીનું જસત પરીક્ષણ કરાવો. માત્ર પીળી નવી પાંદડી અને લીલી નસો હોય તો પ્રથમ આયર્ન સારવાર કરો.

એક નજરમાં સાચો ફરક

ઓળખનો મુદ્દો	લોહિતત્વ આયર્ન	જસત ખેરા	નાઈટ્રોજન N ઊણપ	ટુંગ્રો વાયરસ
શરૂઆત ક્યાંથી?	સૌથી નવા પાન	નવા/મધ્ય પાન	જૂનાં પાન	આખા છોડમાં
રંગ અને પટ્ટા	લીલી નસ વચ્ચે પીળું/સફેદ	પીળાશ સાથે ભૂરા ડાઘ	ટોચથી એકસરખી ફિક્કી પીળાશ	પીળો-નારંગી રંગ
ડાઘ	સામાન્ય રીતે ઓછા	ધૂળિયા-ભૂરા/કાટ જેવા	ડાઘ નહીં	મોટલિંગ હોઈ શકે
ફૂટ અને વૃદ્ધિ	ધીમે ધીમે નબળી	ઠીંગણો, ફૂટ ઓછી	આખો પાક ફિક્કો	ખૂબ ઠીંગણો અને અસમાન
ખેતરમાં રચના	જમીન મુજબ પટ્ટા	ટુકડા-ટુકડામાં	વ્યાપક/એકસરખી	અનિયમિત ટુકડા
છંટકાવ પછી	નવી પાંદડી લીલી	નવી વૃદ્ધિ સુધરે	N આપ્યા પછી સુધરે	પોષક છંટકાવથી સુધારો નહીં

પાન પીળા-નારંગી થાય, છોડ ખૂબ ઠીંગણો રહે અને પોષક છંટકાવથી સુધારો ન થાય તો ટુંગ્રો માટે નિષ્ણાત તપાસ જરૂરી છે.

15 દિવસની કામગીરી યોજના

દિવસ 0

નીંદણ કાઢો
0.5% ફેરસ છાંટો

દિવસ 7-10

નવી પાંદડીનો
રંગ તપાસો

દિવસ 10-15

જરૂર હોય તો
બીજો આયર્ન છંટકાવ

દિવસ 15+

ભૂરા ડાઘ હોય તો
જસત પરીક્ષણ

ખેતર ચેકલિસ્ટ

- ☐ નવા પાનમાં નસો લીલી અને વચ્ચે પીળાશ છે?
- ☐ પાન પર ધૂળિયા-ભૂરા ડાઘ છે?
- ☐ છોડની ફૂટ અને ઊંચાઈ સ્વસ્થ છોડ કરતાં ઓછી છે?
- ☐ ખેતરમાં અસમ ભેજ, ઊંચો pH અથવા વધુ નીંદણ છે?
- ☐ 7-10 દિવસમાં નવી પાંદડી લીલી થઈ છે?

લાંબા ગાળાની રોકથામ

માટી પરીક્ષણ

દર 2-3 વર્ષે pH, EC, આયર્ન
અને જસત તપાસો.

સજીવ પદાર્થ

સડેલું ખાતર અથવા લીલો
પડવાશ જમીનની ઉપલબ્ધતા
સુધારે.

સંતુલિત ખાતર

વધુ ફોસ્ફરસ અને અંધાધૂંધ
સૂક્ષ્મ ખાતર ટાળો.

પાણી વ્યવસ્થા

રોપણમાં 2-3 સેમી પાણી;
નર્સરીમાં સરખો ભેજ રાખો.

નીંદણ નિયંત્રણ

પ્રારંભિક અવસ્થામાં પાણી અને
પોષણની સ્પર્ધા ઘટાડો.

સંદર્ભ અને નોંધ

સંદર્ભ: TNAU Agritech Portal - Rice Iron Deficiency અને Rice Zinc Deficiency; IRRI Rice Knowledge Bank - Zinc Deficiency. સ્થાનિક જમીન, પાક અવસ્થા અને ઉત્પાદનના લેબલ મુજબ કૃષિ નિષ્ણાતની ભલામણને પ્રાધાન્ય આપો.